Klima- og
miljødepartementet

Status og aktuelle saker i rovviltpolitikken

Statssekretær Lars Andreas Lunde

Beiteseminar, Oslo, 24. februar 2016

Ny klima- og miljøminister

Vidar Helgesen ble ny klima- og miljøminister 16. desember 2015

Tidligere statsråd med ansvar for samordning av arbeidet med EØS-saker og forholdet til EU og stabssjef ved Statsministerens kontor.

Regjeringens rovviltpolitikk videreføres

Foto: Thomas Haugersveen/ Statsministerens kontor

Budsjett

Samlet bruker rovviltforvaltningen om lag 340 mill kroner pr år

Erstatninger og forebyggende tiltak utgjør hovedandelen av midlene

- Erstatning: ca 140 mill kroner
- FKT: ca 70 mill kroner

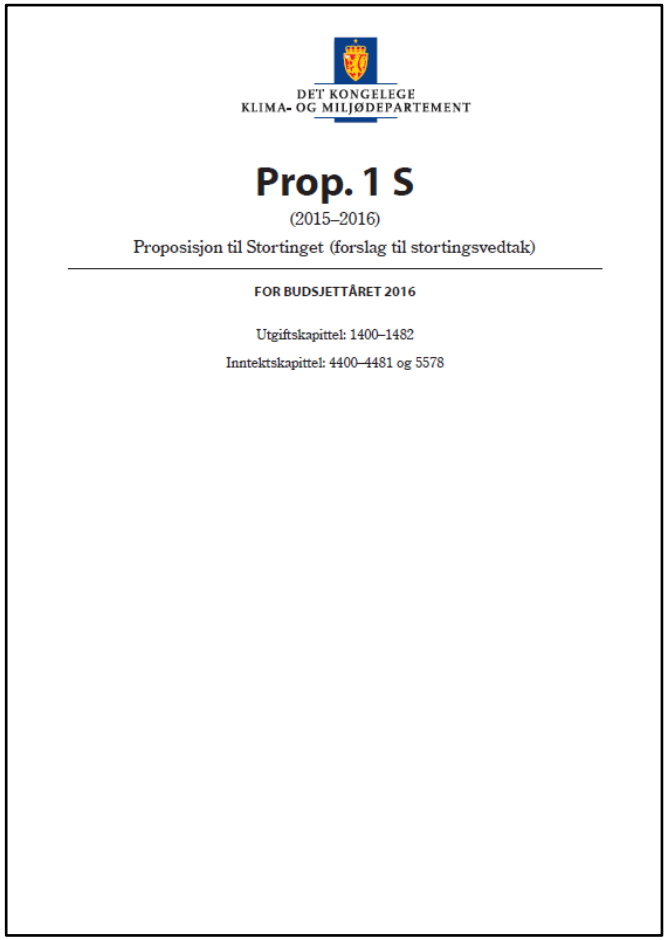
DET KONGELEGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2016

Utgiftskapittel: 1400–1482

Inntektskapittel: 4400–4481 og 5578

Dialog og erfaringsutveksling

Klima- og miljøministeren vil møte Norsk bonde- og småbrukarlaget, Norsk Sau og Geit og Norges Bondelag 2. mars 2016 i Hedmark

FORKLARTE OM JERVEUTFORDRING: Sauebonde Olav Alfstad i Øystre Slidre (t.h.) fortalte klima- og miljøminister Tine Sundtoft og avdelingsdirektør Thorbjørn Lange om problemene med jerv. FOTO: MIK NORLING

■ Klima- og miljøminister Tine Sundtoft møtte sauenæringen

Dialog om jerven

HEGGENES: Ministeren vil gjøre det lettere å ta ut skadedyr

GEIR NORLING

– Rovdyrforliket er enstemmig vedtatt av storringet, vår regering vil benytte handlingsrommet som forliket gir til lettere å ta ut skadedyrene. Derfor er det viktig for meg å høre om problemene som sauenæringa i Valdres og Gudbrandsdalen har med jerven, sa Tine Sundtoft til sauebønder i nordsiden og Valdres på et møte hos sauebonde Olav Alfstad i Øystre Slidre i går.

Mindre tap i år

Jerven har forsynt seg godt i sauebestanden i Øystre Slidre. Dog er tapet mindre i år enn i fjor. I år har det gått med 264 sau og lam i beitelaget i Øystre Slidre. I alt ble det skuppet 3600 sau på fjellbeitet i sommer. Selv om tapet er mer halvert, er det altfor stort tap. Nedgangen skyldtes ifølge sauebonde Arnfinn Iseto at de fikk ta ut et tape i hast for beitesesongen startet.

– Det viser at vi lykkes delvis med 3 forebygge tapet i år, sa Arnfinn Iseto.

Olaf Alfstad på sin side mistet 15 prosent av dyrene sine i år, mot 25 prosent i fjor. Han er en av dem som er hardest rammet.

– Jeg er glad for at ministeren kommer hit og hører på våre synspunkter. Det er ny politikk, vi har fer hatt problemer med å nå fram helt til topps. Som oftest har våre plager stoppet opp på fylket. Nå setter vi vår lit til at ministeren ikke bare lytter, men gjør det lettere for oss å forebygge jervepingen. Klarer vi ikke det, er det snart kroken på døra for sauenæringa her, sa Olav Alfstad.

Vil gjøre det enklere

Klima- og miljøminister Tine Sundtoft var klar på at en må gjøre det enklere med lisensjakta.

– Vi har satt i gang et prøveprosjekt hvor vi kan bruke snøscooter til å kjøre ut åte der vi vet at det er skadejerv. Beitelagene i Gudbrandsdalen og Valdres kan bli med på dette prosjektet om de søker. Da skal vi raskt behandle søknaden. Det er bedre å ta ut skadejerven på sporsne enn i den omdiskuterte hjulsta. Det vil minske konfliktnivelet vi har. Vi er alle enige om at vi både skal ha rovdyr og sauenæring i Norge. Derfor må vi ta ut de skadedyrene som skaper konflikter i de områdene som er sett av til beite, sa Sundtoft.

BLE ØNSK

ORIENTERT: Lars Andreas Lunde (til venstre), ble informert om rovvilt-situasjonen av blant andre Ulf Skårholen i Løten og Vang Beitelag. Foto: Foto: Vegard Sandberg

– Viktig for oss å lytte til sauenæringen

Lars Andreas Lunde (H) fikk et innblikk i sauebøndenes hverdag på Mattisrud gård torsdag.

NA

Sport Kultur Oppå-Fram Hva sigerr

IKKE PÅ LINJE: Styreleder i Norsk Sau og Geit, Tone Våg, la ikke skjul på hva hun mente overfor statssekretær Lars Andreas Lunde i Klima- og miljøverndepartementet i går. Han lyttet mye og lovet lite. Foto: Barbro Formo

Klar tale om rovdyr

Forsamlinga fikk se både sterke bilder og høre sterke beretninger fra sau- og reindriftsnæringa. Anledninga var at ordfører Vigdis Hjulstad Belbo i Snåsa arrangerte informasjonsmøte om rovdyrsituasjonen i regionen.

Til jervens hule med mager trøst

Regjeringens har en aktiv rolle i rovviltpolitikken

Utfordrende å forvalte de to hensynene i den todelte målsettingen

Vi er opptatt av å ta vare på rovvilt og ha gode rammer for beitebruk

Tapene av husdyr og tamrein er nedadgående

Denne regjeringen har en lavere terskel for uttak av rovvilt i forkant av beitesesongen i områder prioritert til beitedyr enn den forrige regjeringen

Det er høy beredskap i rovviltforvaltningen

NATIONEN
DISTRIKTENES NÆRINGSAVIS

ROVDYR

Rovviltforliket er ikke en bløff

Stortinget har vedtatt at vi skal balansere to svært krevende hensyn, nemlig å ta vare på rovvilt og å ta hensyn til beitedyr.

I Nationen onsdag 22. juli lager leder i Nord-Fron Bonde- og småbrukerlag Ole-Petter Berget og styremedlem i Hedmark Bonde- og småbrukerlag Kaj Willy Teppen et bilde av at rovviltforvaltningen ikke følger rovviltforliket. Det påstås at rovviltforliket er «ein bløff», og at rovviltforvaltningen har mistet kontrollen. En slik beskrivelse av situasjonen stemmer ikke.

For å få til å balansere de to hensynene, må rovviltnemndenes soneinndeling mellom det som er prioriterte beite- og rovviltområder forvaltes tydelig. Landbruks- og matministeren og jeg har ved flere anledninger understreket at det er rom for enda tydeligere soneforvaltning enn i dag, og at det må gjenspeiles i forvaltningsplanene. Dette for å nå bestandsmålene i prioriterte rovviltområder og redusere skadeomfang i prioriterte beiteområder.

SKJERPING

«Vi jobber nå med å gjøre lisensfellingen av jerv mer effektiv.»

Vi har i større grad enn den forrige regjeringen åpnet for uttak av rovdyr som utgjør et skadepotensial i forkant av beitesesongen. I tillegg er rovviltforvaltningen bedt om å ha høy beredskap både før og under beitesesongen for å sikre at uttak gjennomføres når det er nødvendig. Dette følges opp av Miljødirektoratet og Fylkesmennene på en god måte.

Vi ser at dette er tiltak som virker, og det er gledelig. Antall husdyr erstattet tatt av rovvilt i 2014 var 24 prosent lavere enn i 2013. Dette er likevel en mager trøst for dem som opplever tap av beitedyr til rovvilt.

Vi jobber nå med å gjøre lisensfellingen av jerv mer effektiv. I første rekke ved å høste gode erfaringer fra jegermiljøer der dagens lisensjakt fungerer godt. Vi har også gitt grønt lys for flere prøveprosjekter rundt om i landet for å prøve ut mer effektiv felling.

Regjeringen har vist at det er mulig, innenfor rammene av rovviltforliket å gjøre tiltak som reduserer skadeomfanget på beitedyr og konfliktnivået i rovviltforvaltninge. Og det vil vi fortsette med.

Tine Sundtoft (H)
Klima- og miljøminister

Soneforvaltning – et sentralt prinsipp

Landbruks- og matministeren og klima- og miljøministeren har lagt stor vekt på at det skal føres en tydelig soneforvaltning

I prioriterte beiteområder skal terskelen for å tillate felling av rovdyr være lav

I prioriterte rovviltområder skal beitenæring tilpasses rovviltforekomsten og terskelen for felling være høy

Tapene av husdyr og tamrein er nedadgående

Alternativet til soneforvaltning gir langt mindre forutsigbarhet

NATIONEN
DISTRIKTENES NÆRINGSAVIS

ROVDYR

Tydelig soneforvaltning fungerer

Regjeringens har som målsetting å nå bestandsmålene for våre rovdyr, dempe konfliktnivået og redusere tap av beitedyr. God soneforvaltning bidrar til det.

Soneinndelingen i rovviltforvaltningen fungerer godt, i motsetning til hva styreleder i Norsk Sau og Geit, Tone Våg, påstår i Nationen 3. august. Våg viser til at med rovviltforliket ble soneinndeling og geografisk differensiering styrket og at klima- og miljøministeren er veldig bevisst på å etterleve dette. Våg mener likevel rovviltforlikets premisser om en tydelig soneforvaltning er feil grep.

Jeg ser det som viktig å følge opp klare vedtak fra Stortinget. Denne regjeringen fører en tydelig og aktiv rovviltforvaltning innenfor rammene av Bernkonvensjonen, naturmangfoldloven og rovviltforliket. Vi har også, slik Våg viser til, gitt rovviltforvaltningen klar beskjed om å føre en enda tydeligere soneforvaltning, for i større grad å skille rovvilt og beitedyr. Det vil gjøre det lettere å nå bestandsmålene for rovvilt og føre til reduserte tap.

Jeg har stor forståelse for at mange av de som driver beitebruk i rovviltprioriterte områder kan synes dette er vanskelig. Men Stortinget har bestemt at vi skal ha både rovvilt og beitedyr i Norge. Og et sted må også rovviltet ha sine leveområder.

Men det er ikke slik at alle beitebruk utenfor de beiteprioriterte områdene skal legges ned. Denne regjeringen legger til grunn at vi fremdeles skal ha en levedyktig landbruksvirksomhet i store deler av landet. Dette gjelder også innenfor de rovviltprioritert områdene.

Samtidig er det slik at ulv, bjørn, jerv og gaupe er truet av utryddelse i Norge. Ulv, bjørn og jerv er derfor fredet. Rovviltforliket sier dessuten at rovviltet i utgangspunktet skal ha fortrinnsretten i de rovviltprioriterte områdene. Dyreeiere kan derfor søke om tilskudd til ulike forebyggende og konfliktdempende tiltak som kan forhindre eller redusere tap til rovvilt. Der tapene er for høye kan omstilling til annen landbruksvirksomhet være et alternativ. Dette er en frivillig ordning og fordrer at dyreeier selv ønsker det.

Det er som kjent rovviltnemndene som prioriterer områder til henholdsvis beitedyr og rovvilt. Våg er kritisk til at beitebrukernes erfaringer ikke når frem til politikerne. Dette er en påstand jeg ikke er enig i. Min erfaring er at det er svært god kontakt mellom rovviltnemndene og beitenæringen, og at beitenæringen blir lyttet til i nemndenes arbeidet med forvaltningsplaner og soneinndeling.

Rovviltnemndene skal sikre at det settes av store og gode nok områder både til beitedyr og til rovvilt. Flere beitebrukere er bekymret for at rovviltet spiser seg ut av rovviltområdene, og derfor vil vandre inn i prioriterte beiteområder etter mat.

Rovviltartene er territorielle. Det innebærer at individene etablerer områder som de lever innenfor og som de forsvarer mot andre individer av samme art og kjønn. Norsk natur er rik på viltarter som er byttedyr for rovviltet, og ingen av rovviltartene er avhengig av husdyr for å overleve. Husdyr er på beite kun noen måneder i året, og er resten av året utilgjengelig som bytte for rovviltet. Rovvilt følger ikke etter husdyrene på en slik måte som Våg beskriver i sitt innlegg. Føres det en god og tydelig soneforvaltning av fornuftig avgrensede områder, så er det ingen grunn til å tro at det ikke er nok naturlige byttedyr tilgjengelig innenfor de rovviltprioriterte områdene.

Det vil likevel alltid være slik at selv om et område er beiteprioritert, vil rovdyr fra tid til annen kunne vandre inn i disse områdene. Det er umulig å holde et område fritt for rovdyr. Rovdyr kan vandre langt i løpet av kort tid, har et uforutsigbart vandremønster og bryr seg selvfølgelig lite om vår soneinndeling. Det har blant annet skjedd ved flere anledninger i Gudbrandsdalen denne sommeren. Da er det viktig at rovviltforvaltningen raskt kan behandle søknader om fellingstillatelser.

Denne regjeringen har ved flere anledninger sagt at vi ønsker å benytte oss av det handlingsrommet som finnes i rovviltforliket.

Vi har derfor i større grad enn den forrige regjeringen åpnet for uttak av rovvilt som utgjør et skadepotensial i forkant av beitesesongen. Vi har dessuten bedt forvaltningen om å ha høy beredskap både før og under beitesesongen for å sikre at uttak gjennomføres på en effektiv måte.

Dette er tiltak som virker, selv om Våg påstår det er høye tap i år. I 2014 var antall husdyr som ble erstattet 24 prosent lavere enn i beitesesongen 2013. Så langt i årets beitesesong viser nasjonale tall fra Rovbase at antallet husdyr som er antatt og dokumentert tatt av rovvilt ligger på noenlunde samme nivå som i fjor og vesentlig lavere enn på samme tid i 2013. Dette er positive signaler for alle som er opptatt av rovviltpolitikken.

Denne regjeringen gjør alt det den kan for å nå bestandsmålene, dempe konfliktnivået og for å redusere tapene av beitedyr, og det er min klare overbevisning at en tydelig og god soneforvaltning er et riktig og nødvendig grep for å nå målene.

Tine Sundtoft (H)
Klima- og miljøminister

NATIONEN · FREDAG 7 AUGUST 2015

Hva vi vektlegger i en tydelig soneforvaltning

Geografisk samordning mellom regioner og naboland

Sameksistens av rovviltarter

Større sammenhengende områder

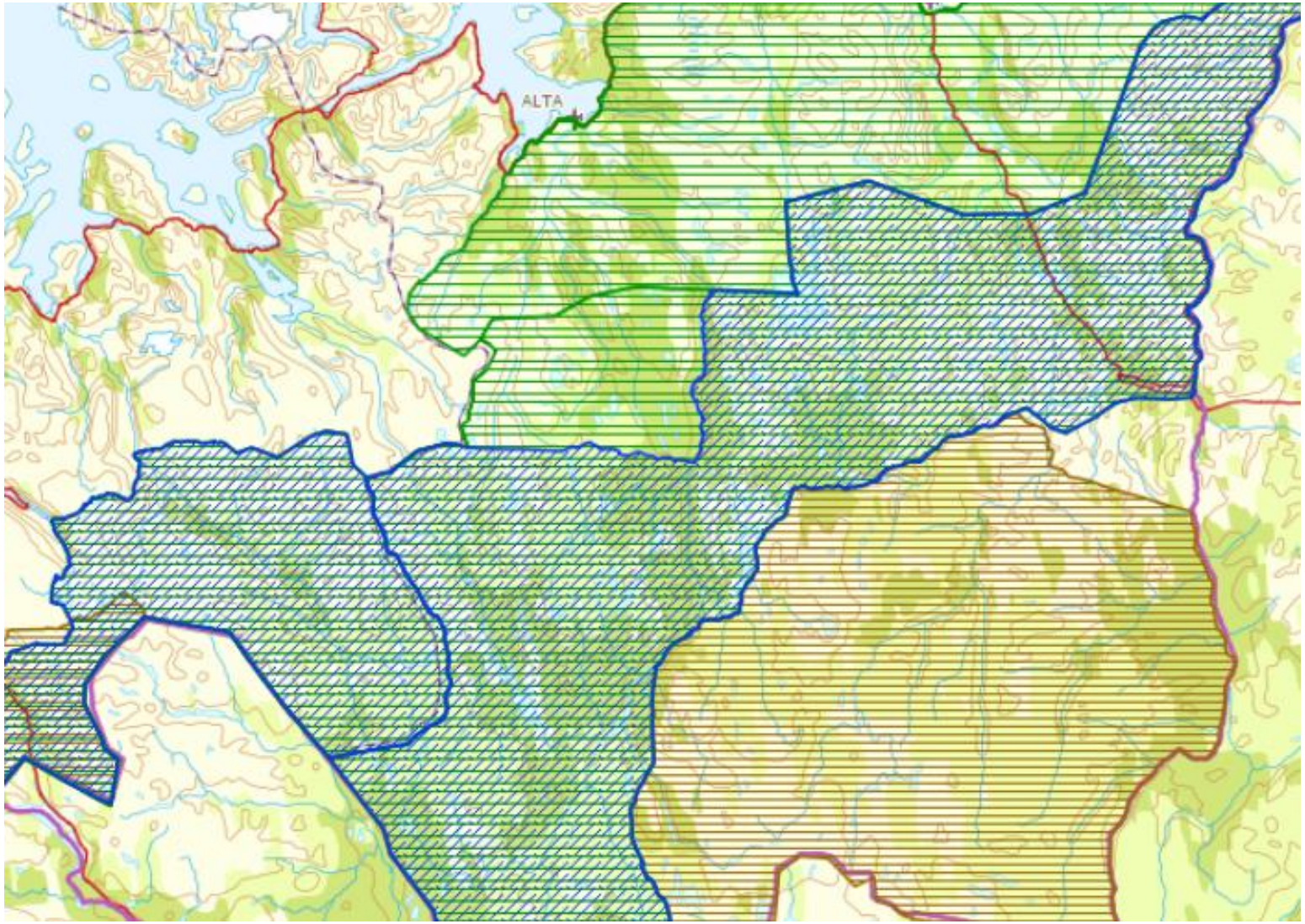

Høy beredskap

Brev i 2014 til alle rovviltmyndighetene om høy beredskap både før og under beitesesongen.

Fortsatt høy beredskap i rovviltforvaltningen.

Miljødirektoratet/SNO og fylkesmennene følger opp

Foto: Øyvind Andreassen

Høy terskel for felling i rovviltområder

Eksempel:

Ulveskader i Enebakk sommeren 2015

Innenfor ulvesonen.

Ikke utelukket å åpne for felling, men terskelen er høy.

Ulvebestanden var mindre enn bestandsmålet.

Ulveparet i Østmarka hadde årsvalper.

Etisk betenkelig å ta ut foreldredyr i en periode da valpene er avhengig av foreldrene for å overleve.

Foto: viltkamera.nina.no

Løs på drevet halsende hund

Ikke alle viltarter er tilpasset å tåle langvarig jaging. Kan også ha negativ effekt på tamrein og husdyr på utmarksbeite.

Åpner kun for bruk av slike hunder ved felling av nye viltarter i de tilfeller der det foreligger kunnskapsgrunnlag som viser at mulige negative effekter er små.

Pågår studier om effekten hunder har på bjørn. Resultater vil foreligge høsten 2017, og kan gi grunnlag for ny vurdering.

For jerv prøves nå først virkemidlene i forsøksordningen ut.

For ulv innhentes erfaringer fra lisensfellingen i Sverige sist vinter.

Stående fellingstillatelser

Ulv, bjørn og jerv er fredet Disse artene er det i utgangspunktet ikke tillatt å felle.

Unntaksbestemmelser åpner for felling etter gitte vilkår

Avverge skade, ikke true bestandens overlevelse og ikke annen tilfredsstillende løsning

Må vurderes konkret og det er ikke juridisk adgang til å gi stående fellingstillatelser

Bestandsstatus gaupe

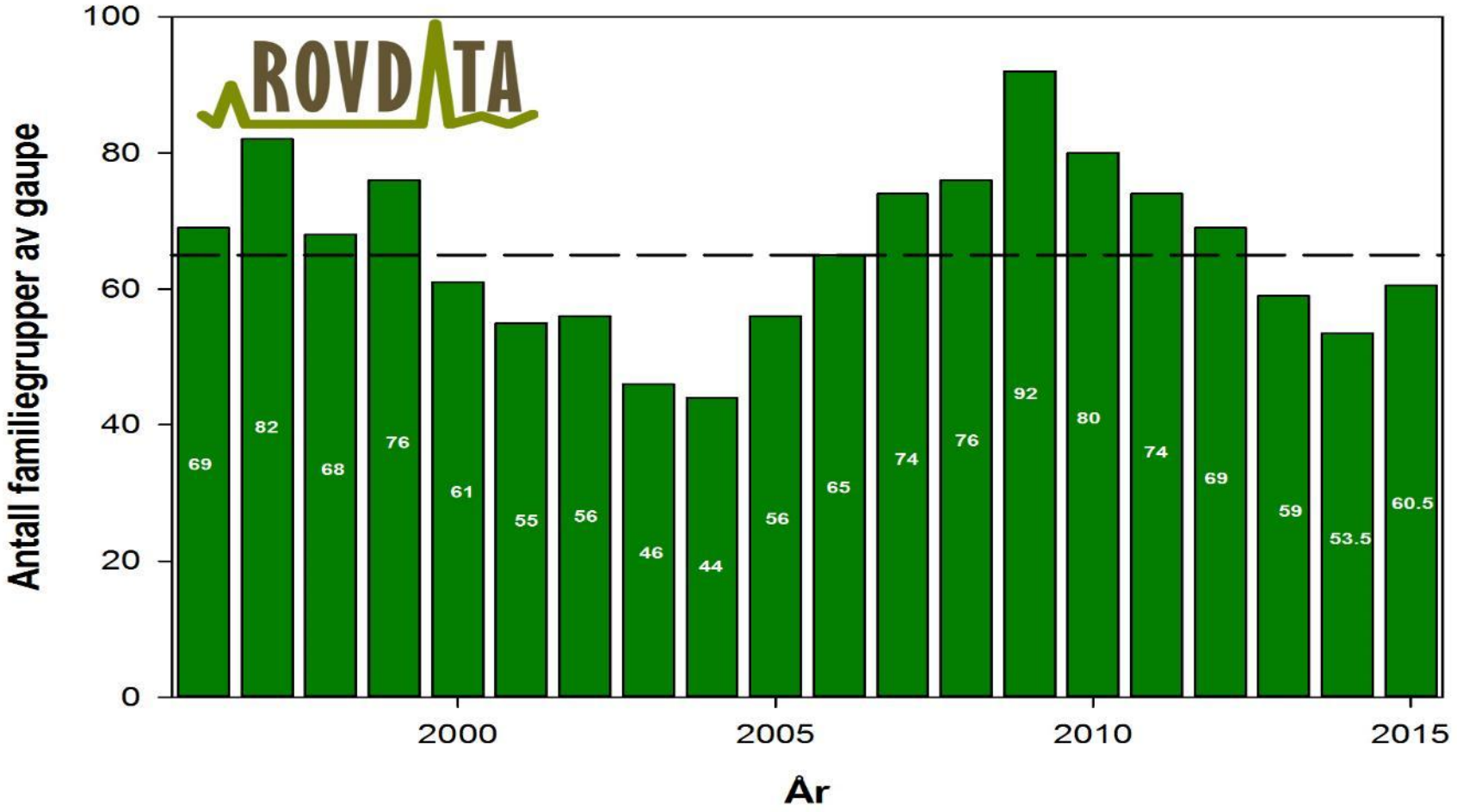

Gaupe

Endret status fra *sårbar* til *sterkt truet* i Norsk rødliste for arter. I hovedsak sammenheng med bestandsreduksjon i Sverige.

Skuddpremie på gaupe

- Tillatt fordi gaupe er definert som jaktbar.
- Klima- og miljøministeren Vidar Helgesen svarte nylig på dette i spørretimen, men var samtidig tydelig på at kvotejakt fungerer effektivt og at det samfunnsøkonomisk ikke vurderes som hensiktsmessig i særlig mange områder
- Kvotene er avgjørende for hvor mange gauper som tas ut

Bestandsstatus jerv

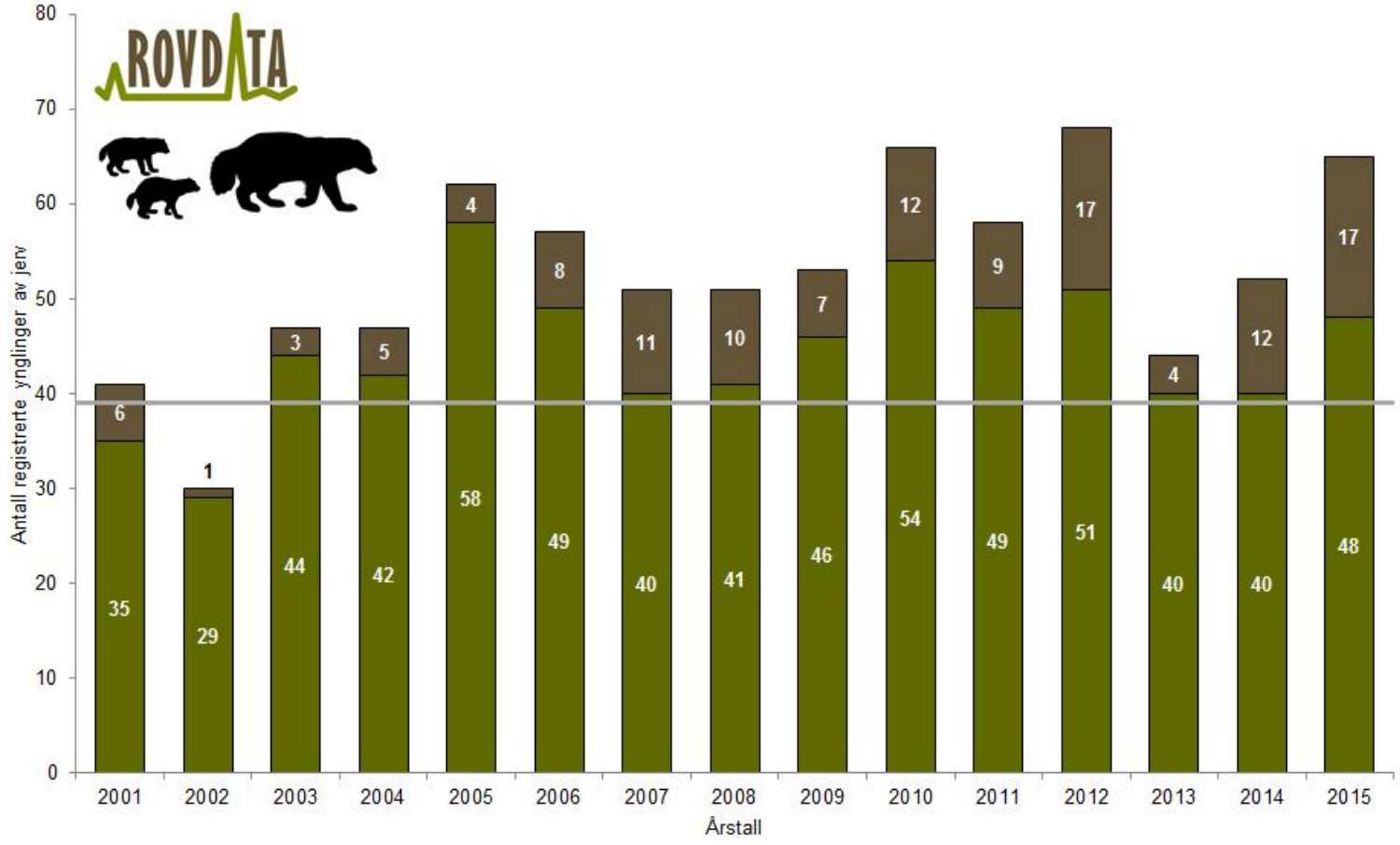

Jerv – mer effektiv lisensfelling

Effektivisere lisensfelling slik at det blir det reelle hoved-virkemidlet i bestandsreguleringen – syv 3-årige prosjekter

Foto: Marianne Gjørv

Foto: Lars Gangås

Ekstraordinære uttak – hiuttak av jerv

Ekstraordinære uttak av jerv nødvendig for å avhjelpe skadesituasjoner

Områder hvor sau og tamrein var særlig utsatt året før blir prioritert ved uttak.

Tidlig nedsanking

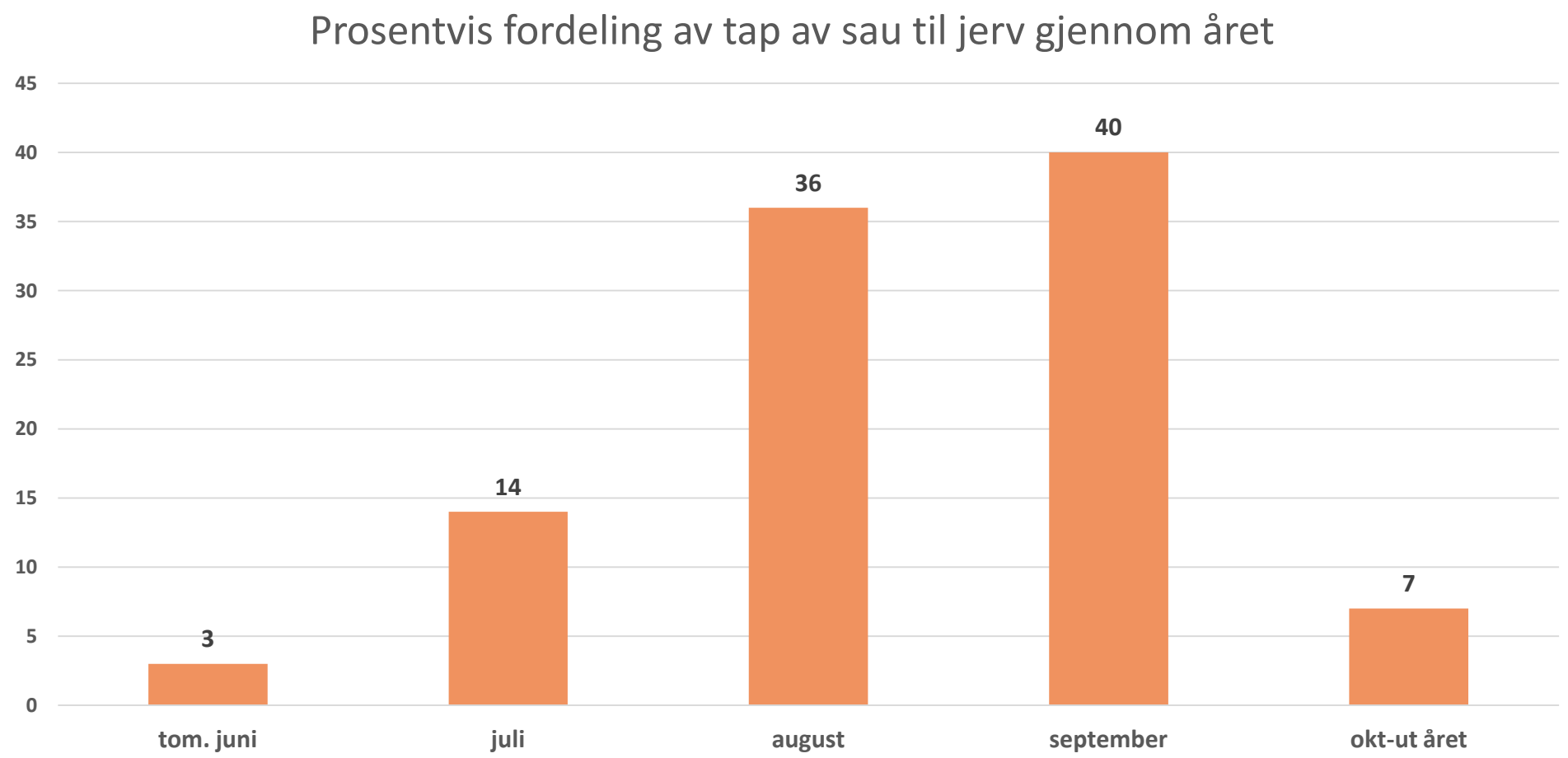

Bestandsstatus bjørn

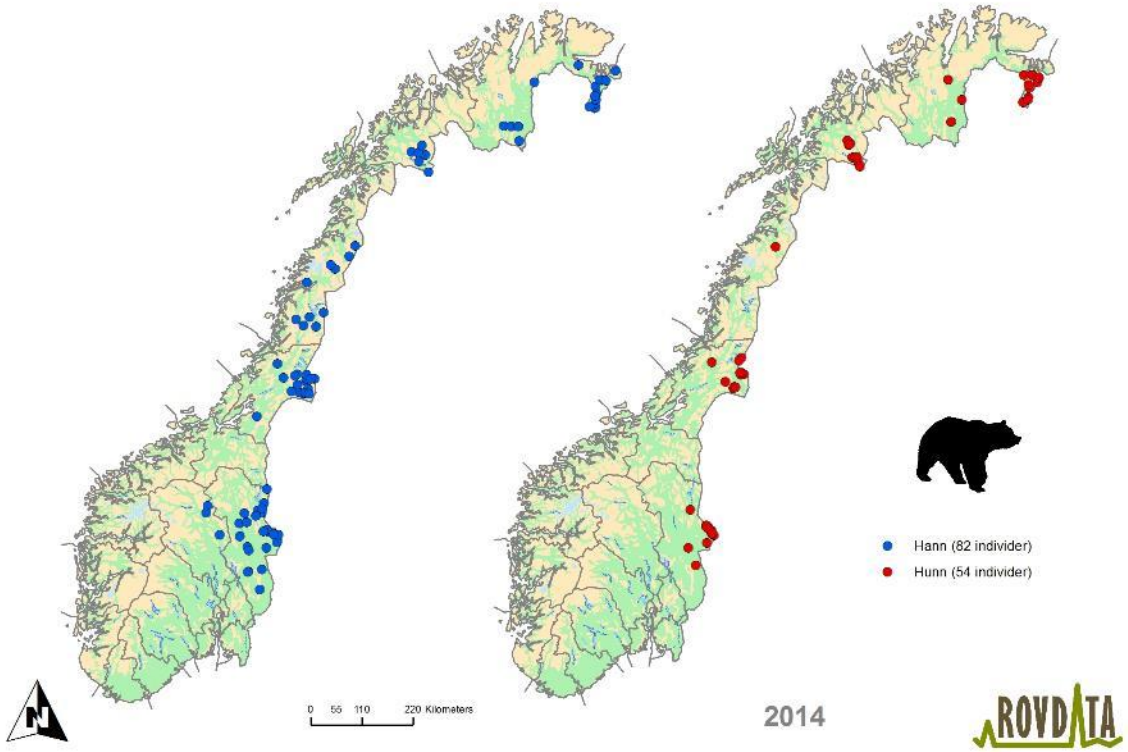

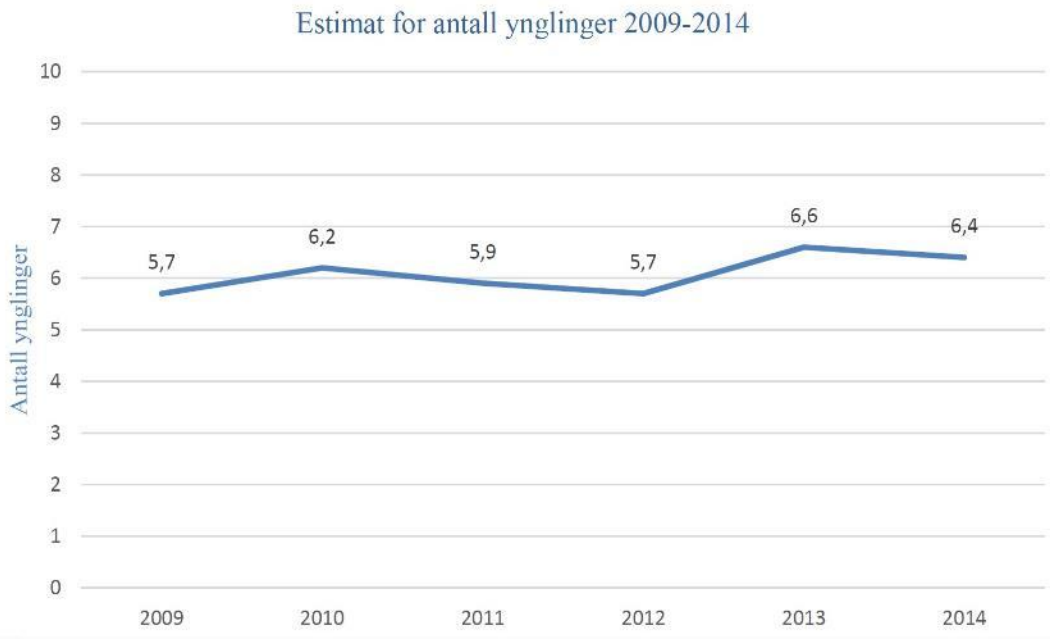

Forvaltning av bjørn

Det viktigste tiltaket for å øke bestanden av bjørn til bestandsmålet er å beskytte binnene

Dette fordi bjørnens spredningsbiologi gjør at antallet og utbredelsen av binner øker svært sakte

Vi påvirkes sterkt av det som skjer på svensk side ettersom vi i hovedsak kun har binner i grenseområdet

Vi ønsker en dialog med Sverige om forvaltning av bjørn

Bestandsstatus ulv

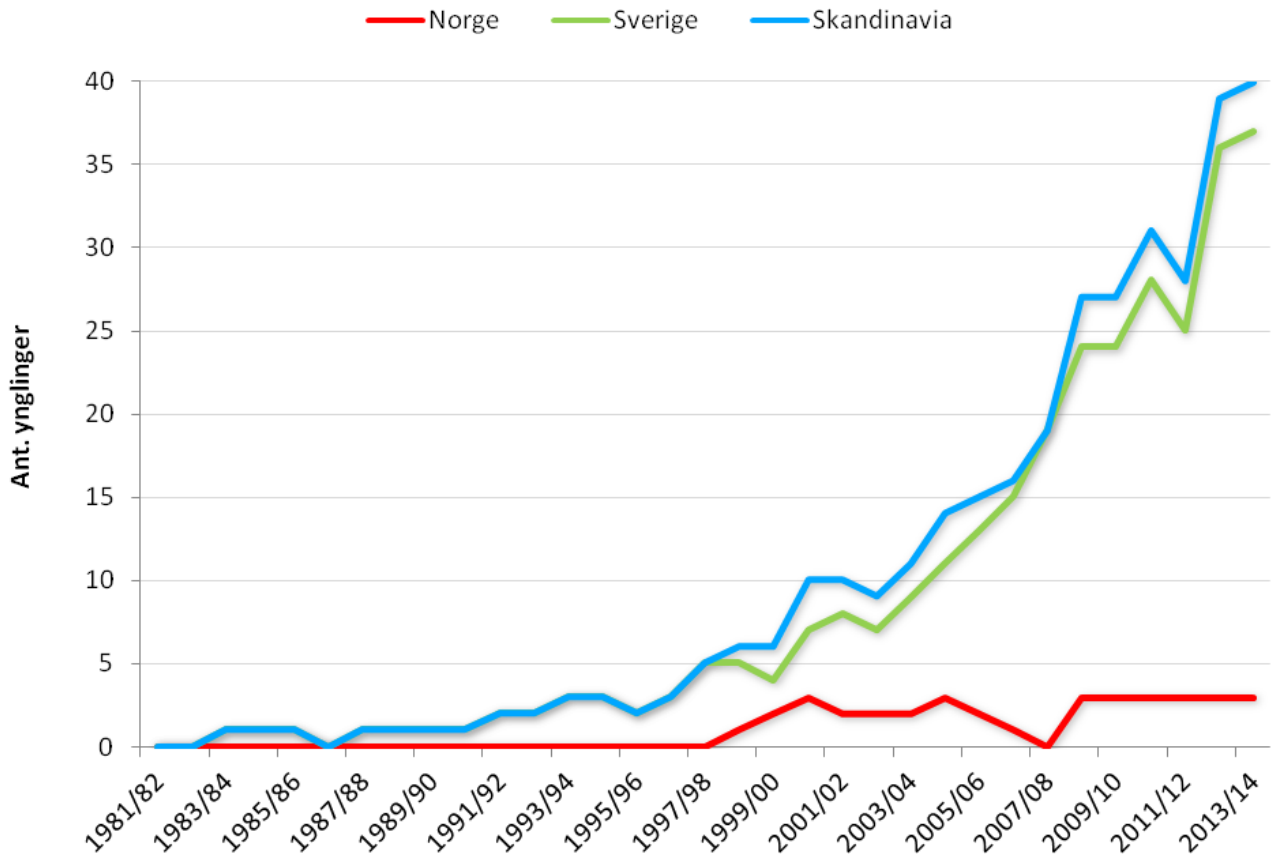

Sterk vekst i Sverige

Liten vekst i Norge

Ikke over målet i Norge noen år til tross for ingen lisensfelling i ulvesona.

Status 2014/2015: 2 ynglinger

Forvaltning av ulv

Til tross for ingen lisensfelling i ulvesona ble bestanden forrige vinter redusert under bestandsmålet.

Bestanden forvaltes for vekst mot bestandsmålet, og foreløpige tall kan tyde på at målet igjen nås denne vinteren.

Lisensfelling innenfor sonen kun aktuelt når det eksisterer et overskudd av ulv utover bestandsmålet. Fra 2004 – d.d. har dette ikke skjedd.

Nytt bestandsmål for ulv og vurdering av ulvesonen

Søker bred enighet om forvaltning av ulv

Høsten 2015 ble det gjennomført samtaler med alle partiene på Stortinget

Regjeringen vil fremme en sak fort Stortinget om nytt bestandsmål og vurdering så snart som mulig, trolig før påske

Foto: Tine Marie Hagelin

Bestandsstatus kongeørn

Ny rapport fra Rovdata i 2015

Anslått 963 okkuperte territorier av hekkende par

Innenfor bestandsmålet på 850-1200

Forvaltning av kongeørn

Pr i dag ingen bestandsregulering av kongeørn, men skadefelling under gitte betingelser.

Miljødirektoratet har på oppdrag fra KLD nylig gitt en faglig anbefaling om kongeørnforvaltningen.

På bakgrunn av anbefalingen samt de nye bestandstallene fra Rovdata og råd fra Kontaktutvalget for rovvilt vil KLD vurdere om det skal gjøres endringer i den fremtidige kongeørnforvaltningen.

Foto: Tine Marie Hagelin

Kontaktutvalgets rolle i rovviltforvaltningen

Vurdere å gi kontaktutvalget en mer aktiv rolle

Aktuelt å be om utvalgets syn og vurdering i viktige eller prinsipielle saker

Første sak der Klima- og miljødepartementet har bedt om råd er den fremtidige forvaltningen av kongeørn

Kontaktutvalgsmøte i Troms høsten 2011

Erstatningsoppgjøret 2015

Antall sau erstattet som tatt av rovvilt har gått ned. Det samme gjelder antall søknader om erstatning

Antall erstattede husdyr nesten halvert de siste ti årene

I 2006 ble det erstattet 38 500 antall sau, mens det i 2015 ble erstattet 20 200.

Foto: Marianne Gjørv

Utviklingen i tap av sau til rovvilt

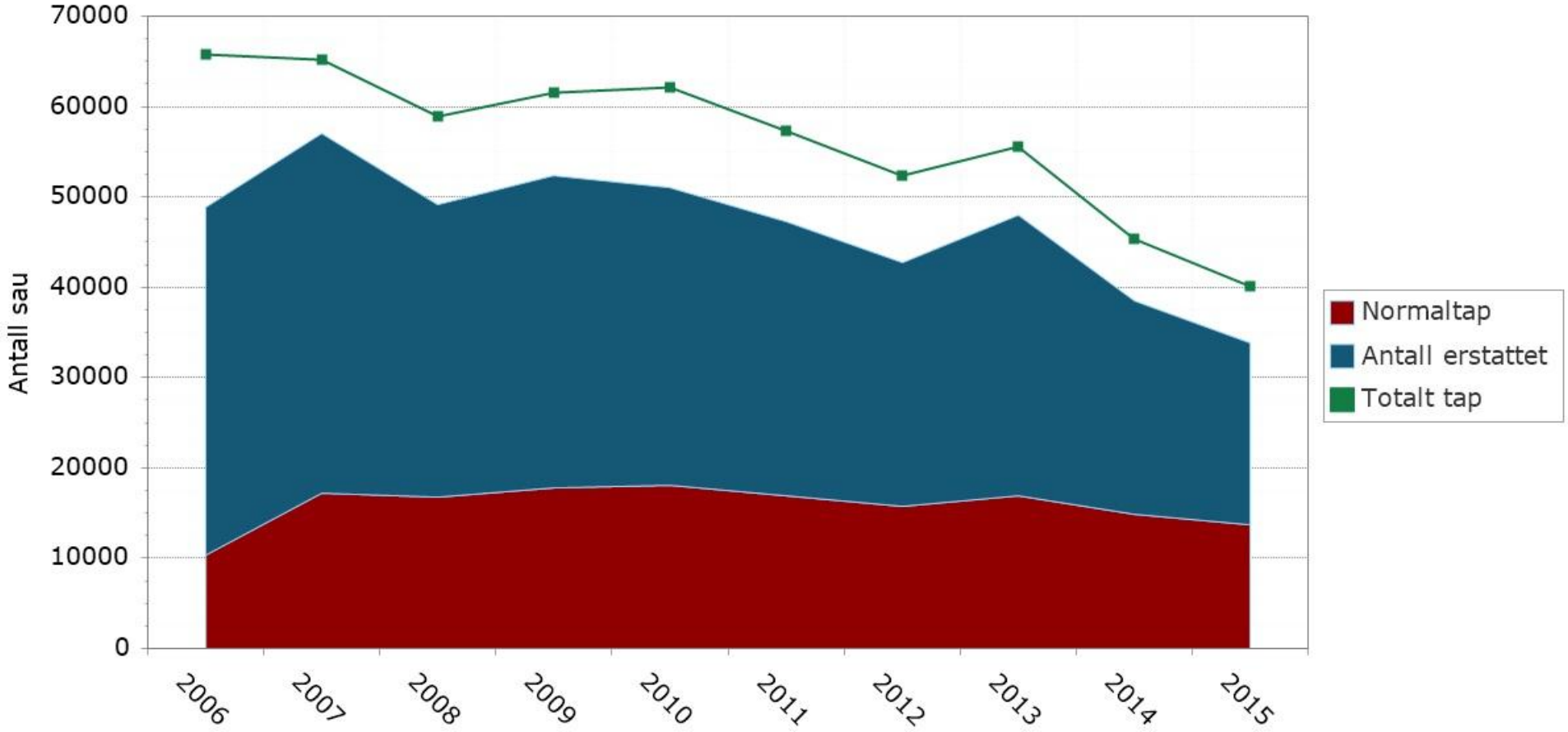

Erstatningssaker behandles på nytt

Klima- og miljødepartementet har besluttet at dyreeiere skal få sine saker om rovvilt-erstatning behandlet på nytt, jf. Krokann-dommen

Sakene er behandlet av Miljødirektoratet.

Departementet har nå klagesakene til behandling

Ny erstatningsordning for tamrein

Ny erstatningsordning for tamrein til en risikobasert ordning

Basert på kunnskap om rovviltforekomster og data om reindrift

Miljødirektoratet har fått i oppdrag å utarbeide forslag til ny forskrift.

Det vil bli gjennomført konsultasjoner med Sametinget og NRL om saken

Foto: Susanne Hanssen

FKT-midler

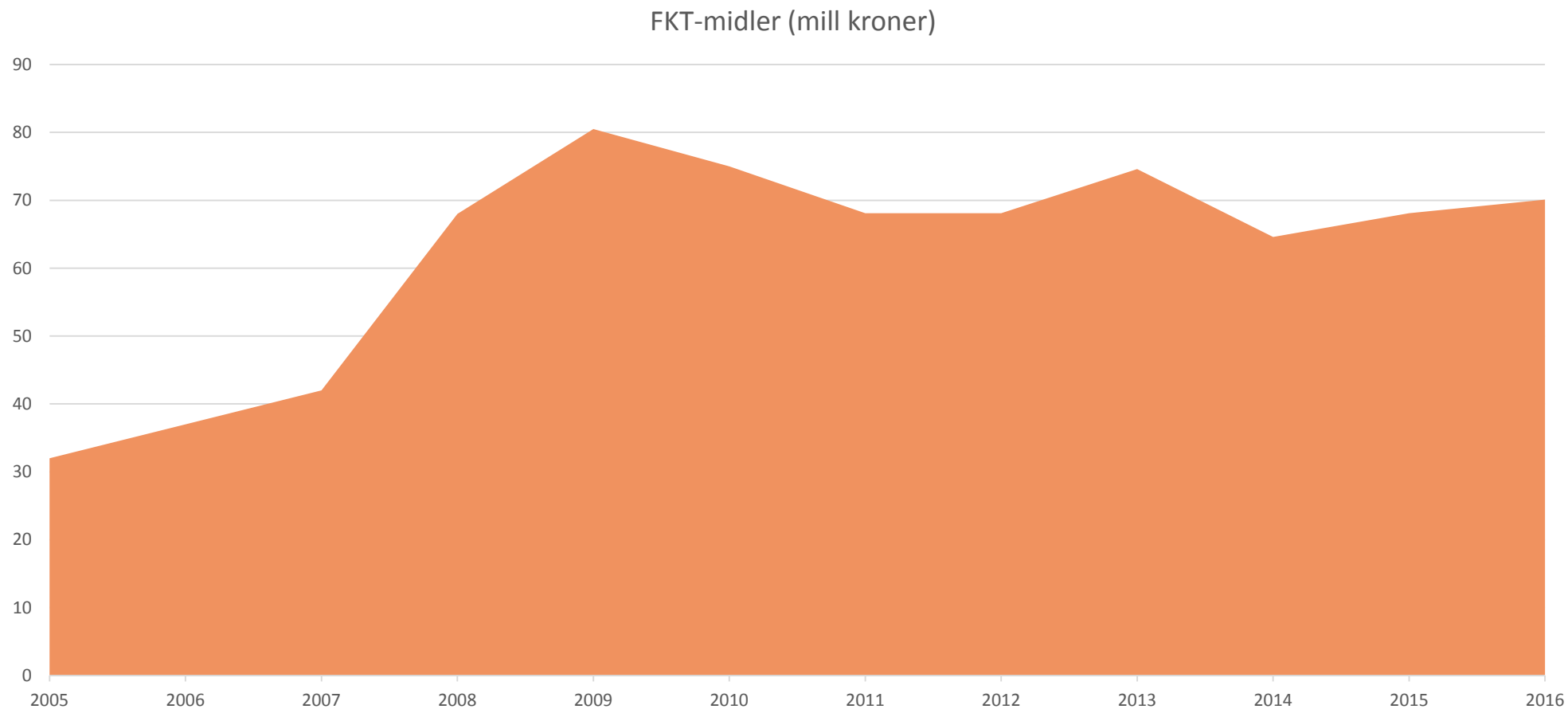
FKT-midler (mill kroner)
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016

Driftsomstilling

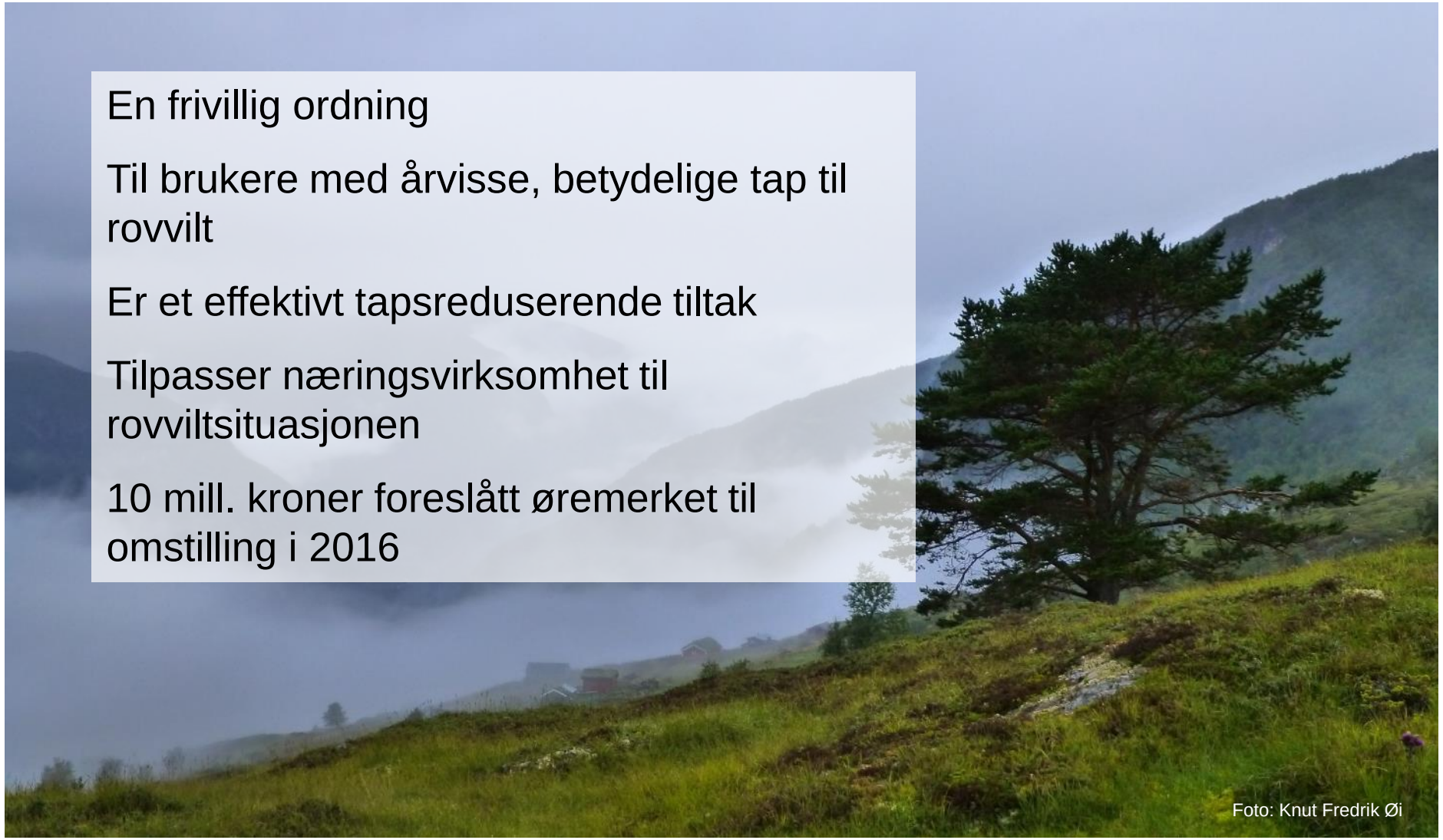

En frivillig ordning

Til brukere med årvisse, betydelige tap til rovvilt

Er et effektivt tapsreduserende tiltak

Tilpasser næringsvirksomhet til rovviltsituasjonen

10 mill. kroner foreslått øremerket til omstilling i 2016

Foto: Knut Fredrik Øi

Klima- og
miljødepartementet

Takk for oppmerksomheten!

Lars Andreas Lunde